

Toespraak burgemeester Tjapko Poppens Dodenherdenking 4 mei 2023

'Leven met oorlog' is het jaarthema voor 2023 van het Nationaal Comité 4 en 5 mei. Het was al bedacht voor de Russische aanval op Oekraïne. Voor het eerst sinds de oorlog in voormalig Joegoslavië leven we in Europa weer met oorlog. Voor het eerst sinds de Tweede Wereldoorlog heeft het in heel Europa zo'n voelbare impact. Het is dichtbij, we voelen de dreiging en zien op de televisie het nietsontziende geweld, ook en vooral tegen burgers. Vanochtend vroeg president Zelensky de aanwezigen bij zijn toespraak in het World Forum in Den Haag ook stil te staan bij de oorlogsslachtoffers in Oekraïne.

De oorlog in Oekraïne toont aan dat ook voor ons in Europa het gevaar van oorlog nooit weg is geweest. Het thema was echter bedoeld om duidelijk te maken dat de Tweede Wereldoorlog nog steeds impact op ons heeft. Onze cultuur is ervan doordrenkt. Er blijven boeken, films en podcasts over de oorlog uitkomen. Met nieuwe verhalen en inzichten. En hoewel het inmiddels 78 jaar geleden is, blijft de Tweede Wereldoorlog een collectief ijkpunt. Het is onze referentie als het gaat over goed en fout. Met de afstand der jaren zijn we er wel vanuit meerdere invalshoeken naar gaan kijken.

De Tweede Wereldoorlog is echter meer dan ons moreel kompas. Het oorlogsleed werkt generaties lang door. De groep mensen die de oorlog heeft meegemaakt, wordt snel kleiner. Het waren de kinderen van toen. Maar hoe jong ze ook waren, bij velen liet de oorlog onuitwisbare sporen na. Journalist en filmmaker Natasha van Weezel schreef op verzoek van het Nationaal Comité 4 en 5 mei een essay. Zij vertelt hoe haar Joodse grootouders de Tweede Wereldoorlog overleefden. De ouders van haar vader door onder te duiken. De ouders van haar moeder door te vluchten. Na de oorlog pakten haar grootouders het 'gewone' leven weer op.

Maar zelfs als kleinkind voelde zij, zonder het precies te kunnen benoemen, hun diepe verdriet en leegte door het verlies van zoveel familieleden. Veel mensen pakten na de oorlog 'het gewone leven' weer op. Het land moest worden 'opgebouwd'. Over persoonlijke oorlogservaringen werd in veel gevallen niet of nauwelijks gesproken. Het was te groot, te pijnlijk. Mensen wilden hun nare herinneringen uitwissen en vooral hun kinderen er niet mee 'belasten'. "Altijd met de beste bedoelingen," zegt ook Van Weezel. "Alleen zijn de herinneringen niet uit te wissen en de kinderen van oorlogsslachtoffers en zelfs *hun* kinderen voelen dat."

Kinderen en kleinkinderen van mensen met oorlogstrauma's zijn wellicht direct geen slachtoffers, maar hun familiegeschiedenis heeft wel degelijk invloed op hun leven. In positieve en negatieve zin. Daarom is het belangrijk om over die persoonlijke oorlogservaringen te blijven praten, om familiegeschiedenissen door te geven, opdat ze ooit een plek krijgen en kunnen helen. Alleen dan is er met de 'oorlog te leven'.

Als naoorlogse generaties kunnen we nog steeds veel leren van de verhalen over de oorlog. En niet alleen over de Tweede Wereldoorlog, maar breder. Kijk wat er nu in de wereld gebeurt, in landen zoals Syrië, Oekraïne, Jemen en nu Soedan. Ons land is natuurlijk niet te vergelijken met een land

in oorlog, maar ook in ons land lijken tegenstellingen de laatste jaren eerder toe dan af te nemen; mensen voelen zich niet altijd gehoord en we lijken vergeten te zijn hoe we naar de ander moeten luisteren.

De grootvader van Natascha van Weezel leerde zijn kleindochter: "De Holocaust mag niet alleen ons Joden nooit meer overkomen, maar helemaal niemand!" Daarin schuilt ware medemenselijkheid. Niet alleen de eigen groep beschermen tegen het kwaad, maar iederéén. Dat is wat onze dappere militairen doen als zij op missie zijn. Daarom is het fijn dat veteranen ook vanavond weer bij deze herdenking aanwezig zijn.

Ook wij kunnen wat doen in ons alledaagse leven. Door om te zien naar elkaar in plaats van weg te kijken, door te luisteren naar elkaar in plaats van elkaar te overschreeuwen, door open te staan voor anderen in plaats van alleen vanuit de eigen groep te denken. Door elkaar te respecteren ongeacht afkomst, etniciteit, geaardheid of religie.

Wij doen dat *nu* door met elkaar, oud en jong – fijn om weer zoveel jongeren hier te zien – , stil te staan bij wat 'leven met oorlog' is. Zo direct zijn wij twee minuten stil om alle mensen te herdenken die in de Tweede Wereldoorlog omkwamen en vermoord werden of hun leven gaven voor de vrijheid en veiligheid van anderen. We herdenken ook de mensen die stierven tijdens oorlogssituaties nadien of tijdens vredesmissies waaraan Nederland deelnam.

Maar laten we ook na vandaag blijven luisteren naar de verhalen over de oorlog. De familie verhalen levend houden om ze een plek te geven. Alleen dan kunnen we leven met de oorlog.

Dank u.